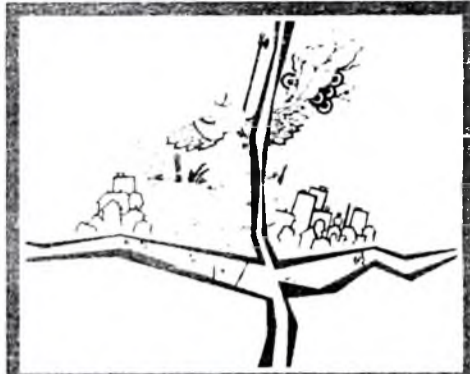

Гліна, вада і агонь... Тры адвечныя і нязменныя складнікі традыцыйнага беларускага промыслу і традыцыйнага нацыянальнага мастацтва. Гліна, вада і агонь — тры стаўпы, жыццёвая аснова спрадвечнага для многіх народаў ганчарнага рамяства і сучаснай мастацкай керамікі. Ды ёсць яшчэ і няўгледны творчы складнік. Наколькі ён уплывовы? Вядома, да пачатку XXI стагоддзя "абагульненае аблічча" традыцыйнай беларускай керамікі мянялася, фантазіі мастакоў і развіццё новых тэхналогій

пакідалі на ім гэтак званы крэатыўны адбітак. Але ці мажліва ў старажытнай галіне творчасці сказаць нешта прынцыпова новае сёння, ці здатны сучасны кераміст здзівіць спанатранага знаўцу мастацтва нейкім адкрыццём? Такое пытанне страчвае ўсялякі сэнс, калі гаворка ідзе пра мастакоў-керамістаў Калтыгіных: знакамітага бацьку, лаўрэата спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь за 2009 год Валерыя Калтыгіна і яго паспяховага сына Максіма.

Валерыя Калтыгін — з графічнай серыяй "Анёлы ў горадзе", работа з серыі "Ню"; Максім Калтыгін "Гранат".

яго мэтай было стварэнне серыі керамічных дэкаратыўнай пластыкі малых формаў пад назвай "Бібія: Стары і Новы Запаветы" з наступнай перадачай часткі работ Рэспубліканскай псіхіятрычнай бальніцы, дому-інтэрнату для дзяцей-інвалідаў, праваслаўнаму Свята-Елізаветінскаму манастыру. Працуючы над праектам, ён вывучаў літаратурныя крыніцы, тлумачэнні Святога Пісання; новая і фарманцыя папярэла ранейшыя веды. Досвед маладога мастака ўвасобіўся ў серыю работ, натхнёных паглыбленнем у падзеі Старога і Новага Запаветаў, у хрысціянскую сімволіку, вывучэннем жыцця святых. Сярод такіх твораў — "Дрэва", "Ной і трое сыноў", "Глод", "Стоўпатарэнне", "Гранат", "Св. Юрый — змеяборца". А побач — іншыя работы апошніх шты годаў...

Днямі Нацыянальнай бібліятэка Беларусі наладзіла міжнародны вернісаж нацформота "Ціхае жыццё". З мастацкімі фога, жыванісам, графічнымі аркушамі тут арганічна спалучыліся творы Валерыя ды Максіма Калтыгіных, іх замежных калег. "Як малеча пачынае спасыцца свет праз твае прадметы, што знаходзяцца побач, так і кожны мастак пачынае спасыцца свет свайго рамяства праз простыя прадметы. Прынамсі, керамісты пачынаюць з таго, што лепяць сасуды. А потым пераходзяць да ўвасаблення нейкіх значных тэм і вобразаў, звяртаючы ўвагу на філасофскі аспект прадметнага свету, на магчымасць перадаць свае адносіны да існага, асэнсоўваючы "ціхае жыццё" навакольных рэчаў — з іх стасункам, дыялогамі, дамінантамі. Колькі розных выяў у жыцці, і праз іх, праз гэты прадметны свет мы выходзім на бясконцы шлях пазнання", — так мяркуе Валерыя Калтыгін.

Святлана БЕРАСЦЕНЬ
Фота аўтаркі

Глінапіс

Біблейская мудрасць мастацкай керамікі

«Арт-Жыжаль»

Жыжаль, паводле беларускай міфалогіі, — бог агню ў хатняй печы, у горнах кавала ды ганчара, сімвал творчага полымя. Гэтая няўгледная істота з'яўляецца штолета ў маляўнічым кутку на Бабруйшчыне, паблізу ціхай Бярэзіны, і збірае вакол сябе мастакоў-керамістаў. Яны едуць сюды з Балгарыі, Латвіі, Малдовы, Польшчы, Расіі, Румыніі, Украіны... Працуюць поруч з беларускімі калегамі амаль месца, апантанія ідэяй яднання мастака з прыродай, захопленыя мажлівасцю папрацаваць з глінай на адкрытым паветры, у магчымым коле жывога агню. Іх творчыя пошукі звязаныя з тэхналогіяй г. зв. перарванага абпалу, дзе ўсё трымаецца на невыгумачальным "ледзь-ледзь", што дае непаўторныя дэкаратыўныя эфекты. А потым лепшыя з гэтых многіх дзсяткаў унікальных руктворных цудаў напаяняюць прыжасцю і вобразнасцю, цёпльнай і магутнай энергіяй прастору выставачнай залы. І здзіўляюць невычэрпнасцю фантазіі, дасціпнасцю, майстэрствам керамістаў.

"Арт-Жыжаль", міжнародны пленэр па кераміцы, праводзіцца з 2003 г. дзякуючы ініцыятыве старшыні Бабруйскай гарадской арганізацыі Беларускага саюза мастакоў Валерыя Калтыгіна, пад яго кіраўніцтвам, пры яго чынным удзеле. Калі пяць гадоў таму сталічная мастацкая галерэя "Універсітэт культуры" зладжвала выстаўку работ удзельнікаў II міжнароднага пленэру "Арт-Жыжаль" (з паказам ілюстраванай наценгазеты — загапляльнай хронікі гарахага жыцця і амаль бесперапыннага, цяжкага фізічна, мастацкага працэсу ля полымя), імя гэтага выдатнага майстра, педагога, арганізатара было вядомае пераважна ў асяроддзі калег. Уражання прафесійным узроўнем і вынікамі творчых акцый на Бабруйшчыне наведнікі выстаўкі загаварылі пра тое, што ў мастацтвае не бывае перыферыі, што бабруйчанін Валерыя Калтыгін вызначыўся як таленавіты і аўтарытэтны лідэр у сваёй сферы далёка за межамі Беларусі, што яго майстэрства перасягнула еўрапейскую вышыню...

Вынікі такіх пленэраў цяпер штогод экспануюцца ў розных выставачных залах сталіцы. Пры канцы 2009-га былі яны прадстаўлены і на Першай трыенале беларускага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, падчас абмеркавання якой В. Калтыгін пераканана гаварыў: "Пленэр пад Бабруйскам — гэта адхланне для керамістаў. Этаістам і тым, хто асабліва не рызыкуе, прытрымліваецца аднастайных напрацовак (а значыць, паціху старэе), няма чаго рабіць на пленэры. "Арт-Жыжаль" — гэта экстрэм, экспромт, эксперымент і эксклюзіў... Мы не прэзэндуем на высокі ўзровень, працуем у палявых умовах, бывае — пад залевай, у процістаянні мноству іншых праблем, да знясення. Але ўсё мастацтва і развіваецца на аснове эксперыменту: калі няма сіроб, памылак, рызык — нічога не будзе".

Свой крыж Валерыя Калтыгіна

Падумаць толькі, якія метамарфозы зведала мяккая і крохкая гліна з таго часу, як аднойчы апынулася ў руках чалавека кемлівага і творчага! Міналі стагоддзі, тысячагоддзі, а падручны і паслухмяны прыродны матэрыял быў, як і раней, запатрабаваны ў вытворчасці функцыянальных рэчаў. Нават у нашага сучасніка словазлучэнне "мастацкая кераміка" выклікае асацярыцкі найперш з нейкай пасудзінай — глянком, дэкаратыўнай талеркай ці вазачкай. Або пацкай-сувейірам. Але бачны творы Валерыя Калтыгіна — і забываюцца на стэрэатыпы і ўмоўнасці відавчых ці жанравых азначэнняў. Гэта Высокае Мастацтва, якое захапляе не толькі бясконца разнастайнай і віртуознай фарматворчасцю, вынаходлівай варыяцыйнасцю дэкору, пазнавальнасцю аўтарскага почырку, але — найперш! — глыбінёй шматграннай індывідуальнасці самога творцы, спакроўленага з роднай гаспаі.

Кераміка можа быць інтэлектуальнай. Філасофскай. Вытанчана пачуццёвай. Легендарны міфатворца В. Калтыгін яшчэ раз пераканаў у гэтым, прадставіўшы на нядаўняй выстаўцы ў галерэі "Універсітэт культуры", сярод іншага, тэматычныя серыі "У кожнага свой крыж", "З правінцыйнага быцця", "Ню", "Скрыжаванні". Побач з гэтымі глінапіснымі карцінкамі, якія ўражваюць назіральнасцю і гумарам, глыбінёй абагульнення, трапнасцю псіхалагічных характарыстык, пераканальным увасабленнем жыццёвых тэмаў, экананаваліся мудрыя, "незямныя", але чалавечныя, дасціпныя сюжэты з графічнай серыі "Анёлы ў горадзе".

З разваг В. Калтыгіна пра канцэпцыю гэтага выставачнага праекта: "У кожнага свой крыж. У кожнага свае жыццёвыя скрыжаванні. Той, хто нешта хоча выказаць у мастацтве, заўсёды імкнецца асэнсаваць працэс сваёй творчай працы, а значыць, здзейсніць аналітычны агляд, зразумець самога сябе як пачатак і канец суб'ектыўнага свету, таго спектакля, дзе ты і стваральнік, і дзейная асоба адначасова... Скрыжаванні. Мы аплеценныя і працягтыя струменямі і рухамі сваіх і чужых жарсціў, памкненняў, думак, пацудыў, дзеянняў... Мы заўсёды на скрыжаванні і ў спалучэннях роздму пра жыццё сваё і чужое. Мы заўсёды перад прыняццем рашэнняў, перад выбарам напрамкаў шляху, змен, пераўтварэнняў... Крыж. Класічны прынцып скрыжавання, вось каардынат, сімвал узроўню аднасці хрысціянна з Богам. Крыж — як сімвал чалавечага жыцця: гарызанталь нашага фізічнага існавання перасекнута вертыкальна пачкненняў душы да спасыцця сэнсу быцця, асэнсавання нашага зямнога існавання... Скрыжаванне — павязь з навакольным светам, з прыродай, з жыццёвым асяроддзем, аднаго з адным, мужчыны з жанчынай, сучаснага з мінулым і будучыняй, з памяццю пра продкаў і історыю; гэта мы і наша сумленне... Прааналізаваўшы нека ж сваю творчасць, я прыйшоў да высновы, што ўвесь час знаходжуся на скрыжаваннях..."

Запаветы паводле Максіма

Як ні дзіўна, праект Калтыгіна-старэйшага "Скрыжаванні" быў прадстаўлены ў межах першага вернісажа яго сына. Выстаўка дэкаратыўных скульптур маладога кераміста Максіма Калтыгіна "Testamentum" (ад лацінскага "запавет") выклікала ў наведнікаў галерэі не меншае захапленне, чым работы яго знакамітага бацькі. Паводле слоў М. Калтыгіна,

Валерыя Калтыгін "Кані і Абель".

Валерыя Калтыгін — з керамічных серыяй "З правінцыйнага быцця" і "У кожнага свой крыж"; Максім Калтыгін "Ной і тры сыны".

Нарадзіўся Валерыя Калтыгін у мястэчку Антопаль Драгічынскага раёна. Скончыў аддзяленне керамікі мастацкага ГППВ № 15 г. Бабруйска, Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут (цяпер Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў). Больш як 30 гадоў выстаўляецца ў краіне і за мяжой. Удзельнік міжнародных сімпозіумаў па кераміцы на Украіне, арганізатар і кіраўнік пленэраў па кераміцы ў Беларусі. Работы захоўваюцца ў аічных і замежных музеях, у прыватных калекцыях. Яго творчасць прадстаўлена ў кнізе І. Елатомцавай "Шэдэўры сусветнай керамікі". Спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь выкладчык Бабруйскай дзіцячай мастацкай школы імя У. Дамарада В. Калтыгін адзначаны за захаванне і развіццё традыцый народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, арганізацыю міжнародных пленэраў і актыўную выставачную дзейнасць. Максім Калтыгін у 1993 г. набыў спецыяльнасць мастака-дэкаратара ў Бабруйскім вучылішчы, затым скончыў мастацка-графічны факультэт Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта і Беларускую дзяржаўную акадэмію мастацтваў. Член Беларускага саюза мастакоў. Жыве ў Мінску.